

26 Φεβρουαρίου 2012

Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ο ευπρόσδεκτος καιρός

Ορθοδοξία / Θεολογία

Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης Συμεών

«Ιδού καιρός ευπρόσδεκτος,
ιδού καιρός μετανοίας·
αποθώμεθα τα έργα του σκότους
και ενδυσώμεθα τα όπλα του φωτός...»

(Ιδιόμελον των Αποστίχων Εσπερινού Κυριακής της Τυρινής)

Αν πάντοτε ο χρόνος είχε μιαν ιδιαίτερη σημασία για τον άνθρωπο, κάτω από τη χριστιανική σκοπιά αποκτά ασύγκριτα μεγαλύτερη αξία. Ο χρόνος πλέον είναι ιερός. Αγιάστηκε, επειδή στον ιστορικό χρόνο εισήλθε με την ενανθρώπησή Του και έζησε ο ίδιος ο Θεάνθρωπος Κύριός μας. Η έλευση του Χριστού στον κόσμο δηλοποιεί ότι «ήλθε το πλήρωμα του χρόνου» (Γαλ. 4,4) ότι «πεπλήρωται ο καιρός και ήγγικεν η βασιλεία του Θεού» (Μάρκ. 1,5).

Οι χριστιανοί ζούμε σε μια καινούργια εποχή, που εγκαινίασε η έλευση του Χριστού και η οποία φτάνει μέχρι την ώρα της ένδοξης επανόδου Του. Ο χρόνος που τώρα ζούμε είναι ο χρόνος της Εκκλησίας. Αποτελεί τον χρόνο στη διάρκεια του οποίου αγωνιζόμαστε να ανταποκριθούμε στην κλήση που μας απηύθυνε ο Θεός να πραγματοποιήσουμε τη σωτηρία μας. Ετοιμαζόμαστε να υποδεχτούμε την Ημέρα Κυρίου. Να δούμε την πλήρη φανέρωση της Βασιλείας του Θεού. Να περάσουμε από τον παρόντα στον μέλλοντα αιώνα.

Η ιερότητα του χρόνου πιστοποιείται και από την καθημερινή εκκλησιαστική μας ζωή. Η Εκκλησία αγιάζει τον ιστορικό χρόνο, τον μεταμορφώνει. Ο φυσικός χρόνος γίνεται λειτουργικός χρόνος. Η Εκκλησία ανά πάσα στιγμή συνδέει τον χρόνο της ανθρώπινης ζωής με το μυστήριο της σωτηρίας. Καθιστά το γεγονός της σωτηρίας πάντοτε επίκαιρο, παρόν στον ιστορικό χρόνο.

Οι σκέψεις αυτές μας βοηθούν να κατανοήσουμε πληρέστερα τα λόγια του Ιδιόμελου των Αποστίχων που ακούσαμε πριν από λίγο:

«Ιδού καιρός ευπρόσδεκτος,

ιδού καιρός μετανοίας·

αποθώμεθα τα έργα του σκότους

και ενδυσώμεθα τα όπλα του φωτός...»

Βρισκόμαστε απόψε στο κατώφλι της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, της ιερότερης χρονικής περιόδου του εκκλησιαστικού έτους. Και ο ι. υμνογράφος παίρνει τα λόγια του αποστόλου Παύλου (Β' Κορ. 6,2: «Ιδού νυν καιρός ευπρόσδεκτος, ιδού νυν ημέρα σωτηρίας»· Ρωμ. 13,12: «Αποθώμεθα ουν τα έργα του σκότους και ενδυσώμεθα τα όπλα του φωτός») και τα εφαρμόζει στην ιερή αυτή περίοδο, που από αύριο ανοίγει τις πύλες της.

Η Μεγάλη Τεσσαρακοστή, στην οποία για μία ακόμη φορά μας εισάγει η Εκκλησία μας, είναι ο ευπρόσδεκτος καιρός και ο καιρός της μετάνοιας. Και κατά την περίοδο αυτή οι χριστιανοί καλούμαστε να «πετάξουμε από πάνω μας τα έργα του σκότους και να ντυθούμε τα όπλα του φωτός».

A .

Πρώτ' απ' όλα, η Μεγάλη Τεσσαρακοστή είναι καιρός ευπρόσδεκτος. Ευπρόσδεκτος σημαίνει κατάλληλος, ενδεδιγμένος. Και ευπρόσδεκτος καιρός, όπως τον εννοεί ο απόστολος Παύλος, είναι ο καιρός της χάριτος, ο καιρός κατά

τον οποίο μας δέχεται ο Θεός, μας εισακούει και μας σώζει. Είναι ο χρόνος, στη διάρκεια του οποίου ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να αγωνιστεί για να επιτύχει τη σωτηρία του.

Και ο χρόνος αυτός που άρχισε με την έλευση του Χριστού μας στον κόσμο, την απολύτρωση των ανθρώπων διά του σταυρού και της Αναστάσεώς Του και την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος φτάνει μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία Του. Ενώ ο χρόνος μετά την ένδοξη επάνοδο του Κυρίου είναι ο καιρός της κρίσεως και της ανταποδόσεως.

Γράφει ο Μέγας Βασίλειος: «»Νυν καιρός ευπρόσδεκτος», φησίν ο Απόστολος, «νυν ημέρα σωτηρίας». Ούτος ο αιών της μετανοίας, εκείνος της ανταποδώσεως· ούτος της εργασίας, εκείνος της μισθαποδοσίας· ούτος της υπομονής, εκείνος της παρακλήσεως. Νυν βοηθός των επιστρεφόντων από οδού κακής ο Θεός, τότε φοβερός και απαραλόγιστος των ανθρωπίνων πραγμάτων τε και ρημάτων και ενθυμημάτων εξεταστής. Νυν της μακροθυμίας απολαύομεν, τότε την δικαιοκρισίαν γνωρίσομεν όταν αναστώμεν, οι μεν εις κόλασιν αιώνιον, οι δε εις ζωήν αιώνιον απολάβη έκαστος κατά την πράξιν αυτού».

Όμως για κάθε άνθρωπο ο ευπρόσδεκτος καιρός είναι πολύ συντομώτερος. Διαρκεί αποκλειστικά και μόνο όσο και η επίγεια ζωή μας. Αρχίζει από την ημέρα της γεννήσεως και φτάνει ως την ώρα του θανάτου μας· «έως ου έτι εν τω σκάμματι εσμέν, έως εν τω αμπελώνι εργαζόμεθα, έως λείπεται η ενδεκάτη», καθώς παρατηρεί ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Δηλαδή, «όσο ακόμη βρισκόμαστε στο σκάμμα της παρούσας ζωής· όσο εργαζόμαστε στον αμπελώνα του κόσμου τούτου· όσο υπολείπεται η ενδεκάτη ώρα» -η έσχατη δυνατότητα, λίγο πριν από τον θάνατό μας, να μετανοήσουμε και να υπηρετήσουμε το θέλημα του Κυρίου.

Ευπρόσδεκτος καιρός, λοιπόν, ο χρόνος μέχρι την ένδοξη επάνοδο του Κυρίου μας.

Ευπρόσδεκτος καιρός ο χρόνος της επίγειας ζωής κάθε ανθρώπου.

Ευπρόσδεκτος καιρός, τέλος, η Μεγάλη Τεσσαρακοστή.

Αν ολόκληρο τον χρόνο οι πιστοί αγωνιζόμαστε τον καλόν αγώνα της πίστεως, πολύ περισσότερο οφείλουμε ν' αγωνιστούμε αυτή την ιερή περίοδο.

Αν πάντοτε έχουμε χρέος «μετά φόβου και τρόμου», καθώς συνιστά ο Απόστολος (Φιλ. 2,12), να εργαζόμαστε τη σωτηρία μας, ακόμη προσεκτικότερα, με μεγαλύτερο ζήλο θα πρέπει να το κάνουμε τώρα την Τεσσαρακοστή.

Αυτό ακριβώς μας επεσήμαναν οι θεσπέσιοι ύμνοι του Όρθρου σήμερα το πρωί:

«Το στάδιον των αρετών ηνέωκται,

οι βουλόμενοι αθλήσαι εισέλθετε,

αναζωσάμενοι τον καλόν της νηστείας αγώνα·

οι γαρ νομίμως αθλούντες,

δικαίως στεφανούνται...»

B .

Στη Μεγάλη Τεσσαρακοστή όμως ο υμνογράφος αποδίδει και έναν άλλο χαρακτηρισμό. Την ονομάζει καιρόν μετανοίας, κατάλληλο δηλαδή χρόνο για μετάνοια. Για να εννοήσουμε καλύτερα τον χαρακτηρισμό αυτό της Μεγάλης Τεσσαρακοστής ως περιόδου μετάνοιας, είναι ανάγκη να προσδιορίσουμε τι ακριβώς σημαίνει μετάνοια.

Ο Θεός καλεί τους ανθρώπους, όλους μας, να έρθουμε σε κοινωνία μαζί Του. Όμως οι άνθρωποι είμαστε αμαρτωλοί. Φέρουμε μέσα μας τη ροπή προς την αμαρτία. Ενδίδουμε συχνά στις προκλήσεις της. Αιχμαλωτιζόμαστε εκούσια στο ζυγό των αμαρτωλών παθών. Καταπατούμε το θέλημα του Θεού.

Η απάντησή μας, λοιπόν, στην πρόσκληση του Θεού προϋποθέτει στην αρχή μια μεταστροφή και στη συνέχεια, σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας, μια στάση μετάνοιας.

Μετάνοια επομένως σημαίνει ότι απομακρύνεται κανείς απ' ό,τι είναι κακό και στρέφεται προς τον Θεό. Αυτό ακριβώς προσδιορίζει την ουσία της μεταστροφής, η οποία συνεπάγεται αλλαγή συμπεριφοράς, νέο προσανατολισμό όλης της ζωής και της διαγωγής μας.

Αυτό φαίνεται στη σημασία που προσδίδει η Αγία Γραφή στα ρήματα μετανιώ και επιστρέφω, τα οποία χρησιμοποιεί συχνά. Το ρήμα μετανιώ εκφράζει κυρίως την εσωτερική μεταστροφή, την αλλαγή του νου και φρονήματος, ενώ το ρήμα επιστρέφω δηλώνει περισσότερο μιαν αλλαγή στην πρακτική συμπεριφορά.

Τι ακριβώς σημαίνει μετάνοια, μας επιτρέπει να εννοήσουμε κι ένας θαυμάσιος ορισμός του αγίου Ιωάννου της Κλίμακος που συναντούμε στον 5ο λόγο του:

«Μετάνοιά εστιν ανάκλησις Βαπτίσματος·

Μετάνοιά εστι συνθήκη προς Θεόν δευτέρου βίου...

Μετάνοιά εστι συνειδότης καθαρισμός».

Δηλαδή: «Μετάνοια είναι η επιστροφή στην καθαρότητα και τη χάρη που είχαμε κατά την ώρα του Βαπτίσματός μας. Μετάνοια είναι μια νέα συνθήκη με τον Θεό για έναν καινούργιο τρόπο ζωής. Μετάνοια είναι ο καθαρισμός της συνειδήσεώς μας».

Η μετάνοια αποτελεί το θεμέλιο της χριστιανικής ζωής. Είναι στάση ζωής. Αγκαλιάζει ολόκληρο τον επί γης βίο μας. Αρδεύει καθημερινά την καρδιά μας.

Η μετάνοια είναι ένα κατ' εξοχήν δυναμικό γεγονός. Είναι κατάσταση και όχι στιγμιαίο φαινόμενο. Οι χριστιανοί οφείλουμε να ζούμε εν μετανοία.

Αν η μετάνοια θα πρέπει να σφραγίζει ολόκληρη τη ζωή μας, πολύ περισσότερο οφείλουμε να τη βιώνουμε την ιερή περίοδο της Τεσσαρακοστής, στην οποία μας εισάγει ο αποψινός Εσπερινός.

Η Τεσσαρακοστή είναι πράγματι καιρός μετανοίας. Αποβλέπει στο να μας προετοιμάσει πνευματικά για να συμμετάσχουμε αξίως στον εορτασμό του Πάθους και της Αναστάσεως του Κυρίου μας. Και για να γίνει αυτό, οφείλουμε να ακολουθήσουμε το μονοπάτι της μετανοίας, που σημαίνει αλλαγή νου, βαθιά ανακαίνιση, γνήσια μεταστροφή. Μεταβολή εσωτερική, αλλά και επιστροφή πραγματική. Στον Θεό και το Ευαγγέλιό Του. Στη ζωή που Εκείνος εμπνέει και που μπορούμε να ζήσουμε μόνο μέσα στην Εκκλησία Του, στην κοινωνία και την ενότητα όλων των λυτρωμένων τέκνων του Θεού.

Γ .

Αυτά όλα δεν είναι μια υπόθεση θεωρητική. Συνιστά ένα πολύ συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Ο ι. υμνογράφος το υπογραμμίζει με έμφαση, καταφεύγοντας και πάλι στα λόγια του Αποστόλου: «Αποθώμεθα τα έργα του σκότους και ενδυσώμεθα τα όπλα του φωτός».

Το βαθύτερο νόημα της μετανοίας βρίσκεται σε αυτήν τη διπλή και θεμελιώδη επιδίωξη: Να πετάξουμε από πάνω μας έργα του σκότους, τα σκοτεινά έργα της αμαρτίας. Να αποτινάξουμε τον ζυγό των ποικιλώνυμων παθών. Να ξεριζώσουμε από την καρδιά μας κάθε εμπαθή επιθυμία.

Παράλληλα, να ενδυθούμε τα όπλα του φωτός. Ως στρατιώτες Ιησού Χριστού (Β΄ Τιμ. 2,3) έχουμε ανάγκη όπλων. Και τα όπλα των πιστών είναι οι χριστιανικές αρετές. Αποτελούν την πανοπλία μας με την οποία αντιμαχόμαστε «τις μεθοδείες», τα τεχνάσματα του διαβόλου (Εφ. 6,11).

Διδάσκει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος: «Αποδυσώμεθα τα φαντασίας, απαλλαγώμεν των ονειρατων του παρόντος βίου, αποθώμεθα τον βαθύν ύπνον και ενδυσώμεθα αντί ιματίων την αρετήν· ταύτα γαρ άπαντα δηλών έλεγεν, «αποθώμεθα γουν τα έργα του σκότους και ενδυσώμεθα τα όπλα του φωτός». Και γαρ προς παράταξιν και μάχην η ημέρα ημάς καλεί».

Δηλαδή: «Ν' απεκδυθούμε τις νυχτερινές φαντασιώσεις. Ν' απαλλαγούμε από τα απατηλά όνειρα του παρόντος βίου. Ν' αποβάλουμε τον βαθύ ύπνο και να ντυθούμε αντί για ενδύματα την αρετή. Διότι αυτά όλα δηλώνοντας (ο Απόστολος) έλεγε: «Να πετάξουμε από πάνω μας τα έργα του σκότους και να ντυθούμε τα όπλα του φωτός». Γιατί, πράγματι, η ημέρα μας προσκαλεί σε αγωνιστική παράταξη και σε μάχη».

Και το να ντυθούμε την αρετή δεν σημαίνει καμιά εξωτερική συμμόρφωση σε μερικές εντολές, αλλά μια βαθιά αλλαγή του εσωτερικού μας κόσμου.

Ένδυμά μας, τελικά, είναι ο ίδιος ο Χριστός. «Τι δε έστιν», ερωτά ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, «ο εγώ και πάντες οφείλομεν επενδύσασθαι, ίνα μη γυμνοί τοτε ευρεθώμεν;». Και απαντά: «Ο Χριστός, αδελφοί και Θεός!».

Και ενδυόμαστε τον Χριστό σημαίνει οτι ο Χριστός ενοικεί μέσα μας. Ότι ζούμε ενωμένοι μαζί Του. Ότι Τον ακολουθούμε πιστά και τηρούμε με αυταπάρνηση τις άγιες εντολές Του.

* * *

Αδελφοί μου,

«Έφθασε καιρός, η των πνευματικών αγώνων αρχή...»! Είναι η Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ο ευπρόσδεκτος καιρός, ο καιρός μετανοίας, που για μια ακόμη φορά μας χαρίζει η αγάπη του Θεού.

Ας τον υποδεχτούμε με χαρά και ας τον αξιοποιήσουμε φιλότιμα.

Ας μας αξιώσει ο Κύριος με τις πρεσβείες της παναγίας Μητέρας Του και τις μεσιτείες πάντων των Αγίων,

«τον αγώνα τον καλών αγωνίσασθαι,
τον δρόμον της νηστείας εκτελέσαι,
την πίστιν αδιαίρετον τηρήσαι,
τας κεφαλάς των αοράτων δρακόντων συνθλάσαι,
νικητάς τε της αμαρτίας αναφανήναι
και ακατακρίτως φθάσαι προσκυνήσαι
και την αγίαν Ανάστασιν».

Πηγή: Στο κατώφλι της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, Λειτουργικά και κατανυκτικά κείμενα, 2η έκδ., Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2002, σελ. 15-26.

<http://bit.ly/1cjcrdB>